

STRUČNÁ ANOTACE

Tato monografie je věnována životu a dílu čtyř českých matematiků, Teodora Monina (1858–1893), Františka Vítězslava Splítka (1855–1943), Vladislava Šaka (1860–1941) a Antonína Václava Šourka (1857–1926), kteří v osmdesátých letech 19. století odešli do Bulharska, jež po osvobození z turecké nadvlády prožívalo své obrození, a zapojili se tam do budování bulharské vědy a bulharského školství.

Po příchodu do Bulharska se naučili bulharsky, začali vytvářet osnovy výuky matematiky a deskriptivní geometrie na středních a vysokých školách, podíleli se na vzniku vědecké práce i na zrodu a životě místní vědecké komunity.

Napsali první bulharské metodiky výuky matematických předmětů, sestavili stručné a názorné pomocné učební texty a sbírky úloh. Během několika málo let přeložili do bulharštiny některé české učebnice matematiky a deskriptivní geometrie, které se staly vzorovými učebnicemi pro první generaci bulharských žáků. Ve druhé fázi „své mise“ sepsali podle českých vzorů nové učebnice, kterým se dostalo celoplošného rozšíření a které byly používány téměř do konce první světové války. Díky svému vzdělání, odbornosti a všestranným aktivitám se podíleli na tvorbě bulharské matematické terminologie, která se až na nevelké změny užívá do současnosti. Na základě svých zkušeností z Čech vedli místní matematicko-fyzikální komunitu ke sjednocení a vytvoření odborného spolku a přiměli ji k vydávání odborných, všeobecně vzdělávacích i popularizačních periodik. Zapojili se také do mezinárodní propagace bulharských odborných i pedagogických výsledků. Ke všem těmto činnostem byli inspirováni aktivitami rozvíjenými v českých zemích zhruba o dvě desetiletí dříve, tj. od šedesátých let 19. století.

Po většinu aktivního života udržovali těsné kontakty s českými matematiky. Byli dopisujícími či zakládajícími členy Jednoty českých matematiků, sledovali veškeré dění v Čechách, v odborných časopisech pravidelně informovali bulharskou komunitu o činnosti Jednoty, o českých učebnicích, monografiích a časopisech, psali recenze na české práce apod. Přispívali také do Časopisu pro přestování matematiky a fyziky a do Zpráv Královské české společnosti nauk.

* * * * *

První část monografie stručně popisuje komplikovanou historii Bulharska a česko-bulharské politické, kulturní a hospodářské styky a vztahy. Naznačuje také příčiny a motivy, které v poslední třetině 19. století vedly k odchodu některých našich vzdělanců na Balkán.

Druhá část monografie podrobně popisuje ve čtyřech samostatných kapitolách osudy, pedagogickou a vědeckou práci, matematické i nematematické

aktivity výše uvedených matematiků, o nichž v naší matematické komunitě není téměř nic známo. Tím přispívá i k podrobnějšímu pohledu na rozvoj české matematické společnosti mimo naše území. Tyto partie byly sepsány na základě archivního bádání, studia knižní i časopisecké literatury, odborných časopiseckých prací a novinových zpráv. Dále jsou otištěny dvě Šourkovy vzpomínky, jež dokreslují atmosféru na českých školách v sedmdesátých letech 19. století a ukazují životní a pracovní podmínky v Bulharsku tak, jak je vnímali v osmdesátých letech 19. století Češi, kteří vyslyšeli výzvu nového bulharského státu a přišli mu pomáhat.

Ve třetí části monografie jsou uvedeny bibliografické přílohy. Jedná se o seznamy publikací T. Monina, F. V. Splítka, V. Šaka a A. V. Šourka.

Čtvrtou částí monografie je obrazová příloha obsahující reprodukce některých dokumentů a fotografií. Práci uzavírá krátké anglické resumé.